

Література

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економіки : навч. посібн. – К. : Вид-во КНЕУ, 1998. – 280 с.
2. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посібн. – К. : Вид-во "Академія", 2000. – 542 с.
3. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.Moodle.org>

Билык В.Н., Тучковская И.И. О создании дистанционного курса "Экономика и организация информационного бизнеса" средствами Moodle

Рассмотрена технология учебы и создания дистанционного курса "Экономика и организация информационного бизнеса" средствами Moodle. Внедрение дистанционной формы учебы позволит студентам формировать надлежащий уровень умений и навыков, которые дают возможность успешно конкурировать на рынке труда и адаптироваться в современном мире.

Bilyk V.M., Tuchkovska I.I. Distance course creation of the "Economics and Organization of the information business" by using Moodle

The technology of distance learning and the course "Economics and Business Information" by using Moodle. Introduction of the controlled from distance form of studies will enable students to form the proper level of abilities and skills that gives possibility at the market of labour and adapt oneself in the modern world.

УДК 378:005.6

Ст. викл. Р.М. Захарчин –

Львівський інститут економіки і туризму

РЕЙТИНГУВАННЯ ПЕДАГОГІВ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНО-ОСВІТЯНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Запропоновано авторський підхід до встановлення рейтингу викладачів на основі оцінки якісного рівня реалізації ними програм навчальних дисциплін. Рекомендовано розроблену схему оцінювання згідно зі встановленими кількісними та якісними показниками, які характеризують досягнення на всіх етапах у системі комплексного формування професійних компетенцій через кожну окрему дисципліну відповідних навчальних планів.

Ключові слова: рейтингування, оцінювання, реалізація програм навчальних дисциплін.

Постановка проблеми. В умовах реформування вищої освіти, підвищення рівня вимог суспільства до якості надання освітніх послуг, адекватно зростають вимоги до професійних ознак науково-педагогічних працівників, котрі повинні забезпечити підготовку фахівців сучасного рівня. На фоні зростання вимог до професійної відповідності педагогів, зростає потреба об'єктивної диференційованої оцінки їх діяльності, яка повинна унеможливити так звану "зрівнялівку" та слугувати відчутним мотивуючим фактором на склад формування та самовдосконалення викладачів. З огляду на це постає актуальною проблема ефективного рейтингування науково-педагогічних працівників за результатами праці, пошук та оновлення об'єктивних параметрів та критеріїв оцінки, які прозоро ілюстрували б наявні переваги чи вади діяльності через чітко встановлені кількісні показники.

Аналіз останніх публікацій показує неабиякий інтерес до поставленої проблеми. Серед авторів, які розглядають питання рейтингування науково-педагогічних працівників, потрібно назвати Я. Кінницького, О. Головка [3], Р. Костюкевича [4], Т.В. Фінікова, О.І. Шарова тощо [5]. Однак названі автори не вивчають оцінку діяльності викладачів за кінцевим результатом, під яким автор розуміє рівень реалізації ними програм навчальних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. У ст. 51 Закону України "Про вищу освіту" обов'язками педагогічних та науково-педагогічних працівників визначено потребу "постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію" та "забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми з відповідної спеціальності" [1].

Це ставить перед кожним навчальним закладом завдання пошуку ефективної системи контролю та аналізу освітньої діяльності викладацького персоналу з метою виявлення рівня якості підготовки фахівців та його відповідності потребам сьогодення, що продиктовані основною метою державної політики в галузі освіти – "створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень" [1].

Одне з бачень стратегії вирішення цього завдання у вищому навчальному закладі освіти – це оцінка діяльності викладачів за кінцевим результатом, що визначений як рівень реалізації навчальних програм дисциплін. Такий підхід є співзвучний зі стратегічними завданнями реформування вищої освіти в Україні, що передбачають трансформацію кількісних показників освітніх послуг у якісні.

Використання системи оцінювання за кінцевим результатом – за рівнем реалізації навчальних програм дисциплін – створює можливість введення чіткого механізму об'єктивного педагогічного контролю за результатами освітньої діяльності у ВНЗ, дає можливість визначення навчальних та професійних досягнень тих, хто навчає, і тих, хто навчається. Якість підготовки фахівців значною мірою залежить від організації навчального процесу, чітко продуманої та успішно зrealізованої на всіх етапах. Про ефективність навчального процесу доцільно судити за кінцевим результатом – показниками успішності студентів на рубіжному контролі, що найбільш об'єктивно відображає рівень реалізації викладачами навчальних програм своїх дисциплін, рівень опанування студентами необхідних умінь та навиків майбутньої професійної діяльності.

Увага до оцінки діяльності кожного викладача через оцінку кінцевого результату є логічним та послідовним продовженням інтегрованого підсумку громадської і професійної зрілості колективу та його можливостей бути конкурентоспроможним на галузевих ринках економіки України. Орієнтація на кінцевий результат, його аргументована оцінка, а також системний оперативний контроль та аналіз усіх складових навчального процесу і на основі цього – визначення професійного рівня викладачів, потребують скрупульозної роботи керівників структурних підрозділів і передусім – завідувачів кафедр.

Об'єктивна оцінка рівня реалізації навчальних програм дисциплін стає можливою тільки за умови комплексного підходу, що передбачає контроль та аналіз на всіх етапах, починаючи зі створення програмної, навчально-методичної та інформаційної бази дисципліни, продовжуючи процесом її викладання на всіх видах навчальної діяльності та закінчуючи організацією і проведенням рубіжного контролю. Усі етапи повинні бути належним чином забезпечені, а для аналізу їх ефективності повинна існувати чітка схема контролю та оцінки, яка побудована на чітко визначених параметрах цієї оцінки кожного етапу зокрема.

У роботі запропоновано схему, що передбачає структурування процесу реалізації навчальних програм дисциплін на окремі блоки, кожен з яких має відповідний перелік умов, які необхідно забезпечити. Така схема, з одного боку, дає викладачам чіткі вимоги, зорієнтовує на напрями діяльності, а з іншого – дає таку ж можливість та орієнтири для контролю та аналізу процесу і результатів реалізації навчальних програм дисциплін завідувачам кафедр.

Європейська орієнтація України загалом та входження України в Європейське освітнє і наукове поле зокрема потребують повномасштабної інтеграції освітньої діяльності у європейський і світовий інформаційний простір. Тому основним змістом діяльності вищого навчального закладу повинно стати формування інноваційного освітньо-виховного середовища, що передбачає: зміну організації і змісту освіти з метою інтеграції у світовий освітній простір; організацію кадрового забезпечення; намагання вдосконалення професійної майстерності педагогів через опанування інноваційними і дослідно-експериментальними видами діяльності.

Підвищення рівня вищої освіти через глибокий аналіз конкретного внеску кожного викладача, відповідальність їх за ефективну реалізацію навчальних програм дисциплін, систематичний моніторинг результатів опанування студентами тією чи іншою навчальною дисципліною створює широкі можливості зростання рівня підготовки конкурентоспроможних фахівців, а також дає змогу виявляти реальний потенціал викладацького складу кафедр, інших структурних підрозділів на основі кінцевого результату навчальної діяльності, спонукати його до професійного вдосконалення.

Система визначення рівня реалізації навчальних програм дисциплін. Запропоновано систему визначення рівня реалізації навчальних програм дисциплін відображено на рис. Рівень реалізації навчальних програм дисциплін визначають за підсумками результатів, отриманих за блоки 1, 2, 3, які, послугуючись спортивною термінологією, умовно позначені як "старт", "дистанція", "фініш". "Старт" – це створення програмної навчально-методичної, інформаційної бази, тобто забезпечення початкових "стартових" умов викладання дисциплін. "Дистанція" – це сам процес, реалізація навчальних програм через проведення різних видів навчальних аудиторних занять, індивідуальних завдань та самостійної роботи студентів і проведення поточного контролю. "Фініш" – це якісні показники успішності студентів із навчальних дисциплін за підсумками рубіжного (кінцевого) контролю.

Рис. Система визначення рівня реалізації навчальних програм дисциплін

Блок 1. "Старт" оцінюється за сумою балів блоків 4 і 5, кожен з яких має свою максимальну оцінку – 5 балів (оцінку пропонують виставляти за критеріями загальноприйнятої державної 5 бальної системи оцінювання).

Блок 2. "Дистанція" оцінюється за сумою балів блоків 6, 7, 8, кожен з яких має максимальну оцінку – 5 балів (критерії оцінювання аналогічні як для блоку 1 "старт").

Блок 3. "Фініш" оцінюється балами блоку 9, які визначаються на основі показників рівня успішності студентів за результатами рубіжного контролю з дисципліни, а саме: менше 50 % – 3 бали; 50-75 % – 4 бали; 75-100 % – 5 балів.

Блок 4. Навчальні та робочі навчальні програми дисциплін оцінюють за показниками: наявність та актуальність затвердження навчальних та робочих навчальних програм дисциплін; відповідність їх встановленій у ВНЗ структурі; відповідність змісту програм стандартам напрямів підготовки чи спеціальностей.

Блок 5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення оцінюють за показниками: наявність всіх, визначених як обов'язкові у ВНЗ, матеріалів навчально-методичних комплексів дисциплін; повнота покриття навчально-методичними матеріалами тем курсу; наявність їх електронних версій.

Блок 6. Рівень викладання оцінюють за показниками: повнота володіння матеріалом; інформаційна насиченість заняття; науковість; профільність; проблемність; контакт з аудиторією; використання технічних, мультимедійних, інших засобів навчання; застосування сучасних методик; проведення відкритого заняття, його оцінка.

Блок 7. Організацію самостійної роботи оцінюють за показниками: відображення тематики самостійної роботи студентів у навчальних та робочих навчальних програмах дисциплін; вмотивованість вибору тематики; методичне забезпечення тематики самостійного вивчення; покриття тем методичними матеріалами; інформаційне забезпечення (література, періодика, нормативно-технічна, інструктивна, законодавча документація тощо); електронні матеріали; засоби контролю ефективності форм його проведення, створення умов студентам для опрацювання тематики самостійного вивчення.

Блок 8. Організацію поточного контролю оцінюють за показниками: наявність завдань поточного контролю (переліки питань, плани семінарських занять, завдання для практичних (лабораторних) робіт, тести, модульні завдання, інші засоби контролю); система оцінювання студентів, відображення результатів у робочих документах, аналіз; система відпрацювання пропущених занять, робота з відсталими студентами; якість виконання домашніх завдань.

Блок 9. Рівень успішності за результатами рубіжного контролю оцінюють за показниками: наявність, змістовність, актуальність, відповідність навчальним програмам документації контролю – екзаменаційних білетів, тематики курсових робіт, завдань для модульного контролю, комплексних контрольних робіт, програм державної атестації, тематики дипломних робіт; успішність студентів за результатами рубіжного контролю.

Блок 10. Рівень реалізації навчальних програм дисциплін визначають шляхом комплексного оцінювання за сумою трьох основних блоків (1, 2, 3) з оцінкою: "низький"; "середній"; "високий".

За відсутності конкретних оцінювальних параметрів (наприклад, балів) кожного із трьох основних блоків (1, 2, 3) та їх складових (блоки 4-9) пропонують визначати рівень реалізації програм навчальних дисциплін таким чином: якщо максимально позитивний показник кожного блоку прийняти за 100 %, то забезпечення його:

- менше ніж 50 % становить рівень "низький";
- у межах від 50 до 75 % – рівень "середній";
- у межах 75-100 % – рівень "високий".

Кафедрам для більш конкретного, аргументованого та об'єктивного оцінювання рівня реалізації навчальних програм дисциплін пропонують можливість встановити систему бальної оцінки за спеціально розробленою шкалою. Бальна система кожної кафедри може і повинна враховувати специфіку дисциплін, особливості персонального складу кафедр, свої критерії оцінки відповідних блоків тощо.

Приклад рекомендованої шкали бального оцінювання рівня реалізації навчальних програм дисциплін. Пропонують 30-бальну шкалу оцінювання. Кожен з основних блоків схеми (рис.) має свою максимальну бальну оцінку, зокрема:

- Блок 1 "Старт" – 10 балів;
- Блок 2 "Дистанція" – 15 балів;
- Блок 3 "Фініш" – 5 балів.

Рівень реалізації програми визначається за такою шкалою:

- 0-15 балів – "низький";
- 16-25 балів – "середній";
- 26-30 балів – "високий".

Рекомендована система визначення рейтингу викладачів за результатами показників рівня реалізації навчальних дисциплін. На розгляд завідувачів кафедр, з метою персонального оцінювання рівня професійної майстерності викладачів та визначення рівня кадрового потенціалу кафедри загалом пропонують ввести в практику таку форму. В основу визначення рейтингу викладачів може бути закладено наведену вище шкалу бального оцінювання рівня реалізації навчальних програм дисциплін, виходячи з якої:

- рівень "низький" відповідатиме рейтингу – "Рівень I (посередній)";
- рівень "середній" відповідатиме рейтингу – "Рівень II (достатній)";
- рівень "високий" відповідатиме рейтингу – "Рівень III (високий)".

Висновки. Отже, пропонується система визначення рейтингу викладачів має рекомендаційний характер. Ця система може або бути використаною в повному обсязі, або частково, або слугувати методологічною базою для створення своєї системи на кафедрі (факультеті, інституті) ВНЗ.

Доцільним у визначенні рейтингу викладачів може бути також доповнення системи такими додатковими критеріями, як рівень виконавської дисципліни, виховна, громадсько-просвітницька робота, ефективність практичної підготовки, активність в реалізації стратегічних напрямів роботи кафедри (факультету) тощо.

Література

1. Закон України "Про вищу освіту" // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – С. 134.
2. Драгомиров В.В. Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах України / В.В. Драгомиров, А.Я. Казарезов, Л.Б. Чирун // Вісник Національного університету "Львівська Політехніка". – Сер.: Інформаційні системи і мережі. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка". – 2008. – № 631. – С. 94-100.
3. Кіницький Я.Т. В. Рейтингове оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників університету та ефективність їхньої наукової роботи / Я.Т. Кіницький, О.В. Головка // Вісник Хмельницького національного університету : наук. журнал. – Сер.: Технічні науки. – Хмельницький : Вид-во ХНУ. – 2011. – № 3. – С. 60-63.
4. Костокевич Р. Методика рейтингового оцінювання ефективності діяльності викладачів, кафедр, факультетів та університету / Р. Костокевич. – К.: Вид-во "Вища шк.", 2008. – № 8. – С. 29-42.
5. Фініков Т.В. Стратегічне планування в системі управління автономним університетом / Т.В. Фініков, О.І. Шаров // Системна модернізація університетського менеджменту: проблеми автономії та самоврядування, комп'ютерні інформаційні системи, електронна і дистанційна освіта : матер. Міжнар. конф. – Д. : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2005. – Т. 1. – С. 256-263.
6. Хотомлянський О. Методичні питання оцінювання результатів професійної діяльності професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу / О. Хотомлянський, Т. Дерев'янка // Освіта управління. – 2006. – № 3,4. – С. 144-151.

Захарчин Р.М. Рейтингование педагогов как составляющая инновационных технологий в профессионально-образовательной деятельности высшей школы

Предложен авторский подход к установлению рейтинга преподавателей на основе оценки качественного уровня реализации ими программ учебных дисциплин. Рекомендована разработанная схема оценки согласно установленных количественных и качественных показателей, характеризующих достижения на всех этапах в

системе комплексного формирования профессиональных компетенций через каждую отдельную дисциплину соответствующих учебных планов.

Ключевые слова: рейтингирование, оценка, реализация программ учебных дисциплин.

Zaharchyn R.M. Rating of teachers as part of innovative technology in vocational and educational activities of higher educational institution

The paper presents the author's approach to establishing the rating of teachers by assessing the quality level of their programs of academic disciplines. We recommend evaluation scheme developed by the established quantitative and qualitative indicators that characterize achievement at all stages in the formation of a complex system of professional competence through every single discipline relevant curricula.

Keywords: rating, evaluation, implementation of programs of academic disciplines.

УДК 572.028:27

Ст. викл. О.Ю. Кіндій, Ph.D. –
Український католицький університет

**ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕКОЛОГІЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ:
ПОСТАНОВКА ПИТАННЯ З ПЕРСПЕКТИВИ РОЗУМІННЯ
ПОНЯТЬ ЛЮДСЬКОЇ ГІДНОСТІ Й ЕКОЛОГІЧНОЇ
СВІДОМОСТІ У ПІЗНІЙ АНТИЧНОСТІ ТА РАННІЙ ПЕРІОД
ВІЗАНТІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ**

Для осмислення і вирішення сучасних екологічних і соціальних проблем та для формування понять екологічної антропології особливо важливими є історична спадщина філософських і богословських напрацювань такого нормативного для європейської цивілізації періоду як пізня античність і рання Візантія. Зроблено огляд кількох найавторитетніших зарубіжних дослідників і сформульовано пропозицію до широкої співпраці у цьому напрямі з боку сучасних українських істориків, філософів, богословів, релігієзнавців, соціологів та екологів, запозичуючи досвід сучасної західноєвропейської і північноамериканської науки щодо історії та сьогодення екологічної антропології, яка повинна запропонувати вирішення проблем стосовно порушень людських прав і виснаження та нищення природи і природних ресурсів.

Ключові слова: людина, антропологія, екологія, релігія, естетика, богослов'я, пізня античність, рання Візантійська імперія, православна церква.

Демократичні перетворення у Східній Європі початку 1990-х років і посилені імпульси під час Помаранчевої революції в Україні сім років тому, зокрема, дав народам цього регіону підтвердження і впевненість, що після довгих десятиліть тоталітаризму можливі зміни мирного й обґрунтованого характеру. Така трансформація йшла пліч-о-пліч із появою свободи віросповідання серед країн колишнього Радянського Союзу і тих країн, які були частиною "Східного блоку". Церква в Україні, особливо православ'я, як найпоширеніша церква разом з іншими християнськими конфесіями – Українською греко-католицькою церквою, римо-католицькою церквою, – вважають інституцією, що має найвищий рівень громадської довіри (61,1 %, за даними Civil Society Leadership Network [22]) і завжди мала потенціал відігравати значну роль у розвитку країни. Усвідомлюючи цей факт, церква сьогодні інституціонально відновлюється і започатковує важливі ініціативи соціального характеру, такі як відновлення богословської освіти, пастирського капеланства і соціальної робо-

та в лікарнях, дитячих будинках, навчальних закладах, місцях позбавлення волі та в армії. Що важливіше, більшість церковних лідерів в Україні сьогодні голосно висловлюють свою позицію щодо соціальної справедливості, миру, сталого економічного розвитку та екологічної свідомості в контексті загальної недовіри, корупції і розчарування, які нерідко панують у країні.

Отож, потрібно заповнити розрив між сучасними дослідженнями академічних та релігійних інституцій в Україні, з одного боку, а з іншого – багатьма історичними документами православної християнської традиції з соціальних питань. Зокрема, потрібно подивитися на визначення гідності людської особи, як це було сформульовано в пізній античності та ранній Візантії середньовіччя. Як вважають: цей період є і залишається нормативним для сучасної релігійної думки православного християнства. Визначення людини як мікрокосмосу в пізній античності тісно корелює з концепцією макрокосму, тобто зі світом, який оточує людину. Таким чином, така постановка питання закладає основи світогляду, в якому навколишнє середовище розглядається як частина людської відповідальності на відміну від позитивістської думки, що природа – це пасивна матерія, яку можна використовувати лише для задоволення людських потреб.

У пострадянській і агресивно капіталістичній Україні повага людської гідності і навколишнього середовища жорстоко і цинічно ігнорується. Таким чином, такі поважні інституції, як церква спільно з академічним співтовариством несуть відповідальність за вирішення цієї проблеми і повинні запропонувати концепцію більш гуманного суспільства за допомогою освітніх, громадських, політичних і релігійних об'єднань. Тому назріває необхідність забезпечити наукові та церковні кола дослідженням, яке покаже як у минулому було досягнуто гармонію у відносинах між людською культурою і навколишнім середовищем і які елементи цих відносин можуть бути перенесені та застосовані сучасною мовою до соціального порядку України. У західноєвропейському й американському контексті це питання дуже добре опрацьоване, але в Східній Європі соціальні питання з такої позиції насправді майже не досліджені.

За останні 20 років можна знайти декілька досліджень про те, що можна назвати соціальною думкою пізноантичних і ранньовізантійських авторів. До сучасних дослідників належать: Луї Дж. Свіфт, який написав монографію про війну і військову службу [20], Роберт Додаро – про справедливе суспільство згідно з поглядами Августина [3], Скотт А. Дангам – про екологічний аналіз поглядів Августина на створений світ [4] і Сюзан Голман – про багатство і бідність [12]. Класичними монографіями, у яких розглянуто соціальні перетворення у пізній античності, є книги Пітера Брауна [2]. Проте деякі з цих досліджень спрямовані на опис культурних, політичних, філософських і релігійних вимірів життя ранньої християнської церкви і розвитку Римської імперії, таким чином соціальні питання і релігійні уявлення, які можуть бути зроблені релевантними для сучасності, є часто вторинними для цих авторів.

Водночас існує великий інтерес до соціальної думки самих авторів пізньої античності та ранньої Візантійської імперії. У 1984 р. Пітер К. Фан,